

КРАСИМИР МИРЧЕВ
РАЖДАНЕТО НА ЕДИН ЖАНР

chitanka.info

С убийството на парижката улица „Морг“, извършено от орангутан, разкрито от господин Дюпен, измислено и разказано от Едгар Алан По, се ражда един литературен жанр. Разбира се, По съвсем не е първият писател, насочил вниманието си към злодеянието и злосторниците, но тъкмо в неговата новела кристализира рационализирането на престъплението, превръщането му в поле за гениални мисловни ходове на наблюдаващия и анализиращ разум. През XIX век в правораздаването на развитите страни окончателно се налага съдебният процес с представяне на доказателства; XIX век е златното време на позитивизма, на вярата в силата на науката и във възможностите на рационалното съзнание да се справи с всичко; през XIX век поевтинелите печатни издания достигат огромни тиражи и се превръщат в най-достъпното средство за забавление на нарастващите градски маси. Тези, а и още някои други предпоставки — социални, икономически, литературни — закономерно водят до появата на детектива, чиято първа лястовичка е „Убийството на улица «Морг»“, но чиито правила, канони и най-прочути персонажи създава Артур Конан Дойл.

В „Етюд в червено“ (1887) и „Знакът на четиримата“ пред очите ни се ражда най-известният следовател на всички времена (разбира се, с целия му арсенал от дедуктивни методи и почти свръхестествена наблюдателност), а едновременно с това се установяват и правилата, по които занапред ще бъдат разказвани такива истории ребуси. Може би най-важното от тези правила е привидното съвпадане на пътя, който извървяват до истината търсачът детектив и читателят. Всъщност читателят винаги е по-назад поне с една крачка и великолепно находка на Конан Дойл е въвеждането на пряко негово възплъщение — Доктор Уотсън. Верният спътник изразява трепетното ни недоумение пред ходовете на Шерлок Холмс, но и увереното очакване те да успеят; при съпоставката с твърде човешката фигура на Уотсън абстрактният всъщност образ на Холмс добива плътност. Забележително е, че Конан Дойл не си позволява насмешка над доктора, а глуповатостта на спътника и дори прочутата реплика „Елементарно, Уотсън“ са въведени в по-късни филмови версии на разследванията на Холмс.

Но не тези два кратки романа, така важни за развитието на жанра, донасят голямата слава на Конан Дойл, а разказите, които той публикува в илюстрирания вестник „Странд“. Успехът е поразителен и

води до раждането на редица съперници на Шерлок Холмс: Мартин Хюит на Артър Морисън, Лейди Моли от Скотланд ярд или Стареца в ъгъла на баронеса Орси, Отец Браун на Честертън и т.н. Появява се и друг тип герой — джентълменът крадец от рода на Арсен Люпен; освен романа се явяват повествования, в които ударението пада върху действието, за да се разроят нататък в трилър, черен роман, шпионски роман, роман на ужаса и т.н.

Когато в края на 1893 г. поумореният Конан Дойл праща героя си да загине във водите на един швейцарски водопад, разочарованието и негодуванието на читателите е толкова голямо, че верният Уотсън започва да вади от бележниците си все нови и нови приключения на своя безсмъртен приятел.

Едва след края на Първата световна война Конан Дойл окончателно изоставя Холмс и се отдава на нарастващата си страст към окултизма и спиритизма. Немалка част от парите, които са му донесли тиражите на Холмс, отиват за опити за заснемане на привидения, за разни окултни дружества. Сякаш способността на родения като рационално построение жанр да поеме страховете, лутанията и изумлението пред слепи, неовладяеми сили на човека от XX век се оказва въплътена и в житейския път на един от основните му създатели...

Досега на български липсва цялостно издание на анкетите и приключенията на Шерлок Холмс. Разпръснати в тънки книжки и периодика, в преводи със съмнително качество, част от тях изобщо непереведени, на практика те остават непознати за българския читател. В 3 тома Книгоиздателска къща „Труд“ представя по реда на публикуването им всички произведения на Конан Дойл, посветени на гения от лондонската улица „Бейкър“ 221-Б.

Красимир Мирчев

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.